

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

แถลงการณ์

23 มกราคม 2561

Index: ASA 23/7778/2018

ประเทศไทย: ผู้ลี้ภัยจากกัมพูชาและเวียดนามที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR เสี่ยงถูกส่งกลับประเทศ

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเรียกร้องให้ทางการไทยไม่เนรเทศผู้ลี้ภัยจากกัมพูชาและเวียดนามที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ซึ่งเจอกับความเสี่ยงที่จะถูกคุกคามและประหารชีวิตหากเดินทางกลับประเทศตนเอง

เชื่อว่าบุคคลดังต่อไปนี้มีความเสี่ยงที่จะถูกบังคับส่งกลับ ซึ่งเป็นการละเมิดพันธกรณีของไทยที่มีต่อกฎหมายระหว่างประเทศ รวมทั้งหลักการไม่ส่งกลับ (*non-refoulement*) แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเรียกร้องรัฐบาลไทยให้ความคุ้มครองที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนแก่ผู้ลี้ภัยที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR

แซม โซคา (Sam Sokha, หญิง) นักกิจกรรมด้านแรงงานและผู้สนับสนุนพรรคฝ่ายค้าน เป็นผู้ลี้ภัยชาวกัมพูชาที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR และอาคา (A Ga, ชาย) บาทหลวงชาวเขา เป็นผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR ครอบครัวของเขาลี้ภัยพร้อมกับเขาจากเวียดนามมาที่ประเทศไทย ทั้งสองถูกตำรวจไทยควบคุมตัวตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2561 เนื่องจากพยานอาศัยเกินอายุวีซ่า ระหว่างถูกควบคุมตัวในศูนย์กักตัวคนเข้าเมืองที่ซอยสวนพลู กรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่รัฐบาลของประเทศพวกเขาได้เข้าเยี่ยมผู้ลี้ภัยทั้งสอง เพื่อกดดันให้พวกเขาเดินทางกลับประเทศ ขณะนี้มีความเสี่ยงอย่างชัดเจนว่าพวกเขาจะถูกทางการไทยส่งตัวออกนอกราชอาณาจักร

แซม โซคาเคยทำงานในธุรกิจเสื้อผ้าและเป็นผู้สนับสนุนพรรคฝ่ายค้านในกัมพูชา เธอลี้ภัยเข้าสู่ประเทศไทยในเดือนเมษายน 2560 ก่อนหน้านั้นเธอถูกข่มขู่จากผู้สนับสนุนพรรครัฐบาล หรือพรรคประชาชนกัมพูชา (CPP) หลังจากได้บารองแก้แค้นใส่ป้ายโฆษณาหาเสียงของพรรครัฐบาลสมถนสองครั้ง บ้ายดังกล่าวมีรูปของนายกรัฐมนตรีฮุน เซนและประธานสภานิติบัญญัติเฮง สาร์ริน มีผู้บันทึกวิดีโอเหตุการณ์นี้และนำไปเผยแพร่ทางโซเชียลมีเดีย เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในเดือนเมษายน 2560 สองเดือนก่อนการเลือกตั้งท้องถิ่นในกัมพูชา ในการเลือกตั้งครั้งนั้น พรรคสังเคราะห์ชาติ (CNRP) ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านสำคัญ (ปัจจุบันถูกยุบพรรคแล้ว) ได้รับคะแนนเสียงจำนวนมาก โดยก่อนหน้าและภายหลังการเลือกตั้งท้องถิ่น พรรครัฐบาลได้เร่งปราบปรามพรรคฝ่ายค้าน สื่อมวลชนอิสระ และภาคประชาสังคมอย่างหนัก

อาคาเป็นบาทหลวงชาวคริสต์และเป็นชนเผ่าจ่าไร ชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ตามภูเขาสูงในเวียดนาม (รวมทั้งชนเผ่าบนพื้นที่สูงอื่นๆ ซึ่งถูกเรียกรวมกันว่า มงตาญญา หรือ Montagnard) ที่ผ่านมาชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ถูกปราบปรามทั้งทางการเมืองและศาสนาโดยทางการเวียดนาม มีรายงานว่าผู้ลี้ภัยชนมงตาญญาซึ่งถูกส่งตัวกลับเวียดนามในช่วงสามปีที่ผ่านมาต้องเผชิญกับการควบคุมตัว การจับกุม และการสอบปากคำโดยพลการ หรือถูกอุ้มหาย อาคาและครอบครัวของเขาหลบหนีมายังประเทศไทยในเดือนมิถุนายน 2556 หลังจากตำรวจเวียดนามบุกเข้าตรวจค้นบ้านของเขาเพื่อจับตัวเขา หลังจากเขาหลบหนีออก

มาแล้ว ทางกรรเวียดนามยังคงคุกคามผู้เกี่ยวข้องกับอาคา ก่อนหน้านั้นอาคาถูกจับตัวไปสอบสวนและทรมานหลายครั้ง พร้อม ทั้งถูกข่มขู่ว่าจะมีการจับกุมและคุมขัง รวมทั้งถูกทางการเวียดนามคุกคามที่บ้านเพื่อบังคับให้เขาเลิกนับถือศาสนา

อาคาและแซม โชคาถูกศาลตัดสินว่ามีความผิดในข้อหาอยู่เกินวีซ่าตามมาตรา 81 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง และมีโทษ จำคุกสองเดือนเมื่อวันที่ 11 และ 6 มกราคม 2561 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ทั้งสองรอลงอาญาโทษจำคุกหนึ่งปี (มาตรา 56 แห่งประมวลกฎหมายอาญา) พวกเขาถูกสั่งปรับเป็นเงินจำนวน 3,000 บาท ทั้งคู่ถูกกีดกันของทางการไทยจนยอมรับ สารภาพ ทำให้มีการลดโทษจำคุก (มาตรา 78 แห่งประมวลกฎหมายอาญา) ภรรยาของอาคายังมีความผิดอีกข้อหาหนึ่งจาก การเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายตามมาตรา 11, 62 และ 81 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง และยอมรับสารภาพ เป็นเหตุให้มี การลดโทษจำคุกเหลือสี่เดือนรอลงอาญา และถูกปรับ 5,000 บาท (มาตรา 56, 78 และ 91 แห่งประมวลกฎหมายอาญา) ระหว่างการรอลงอาญา พวกเขายังคงถูกควบคุมตัวในศูนย์กักตัวต่อไปเนื่องจากเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย (มาตรา 54 แห่ง พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง) อาคายังมีลูกชายอายุ 10 ขวบพักอาศัยอยู่ด้วยกัน ลูกของเขาได้รับสถานะผู้ลี้ภัย แต่เสี่ยงจะถูก ส่งออกนอกราชอาณาจักรพร้อมกับพ่อแม่ของตน ทั้งหมดถูกควบคุมตัวที่ศูนย์กักตัวคนเข้าเมืองที่ซอยสวนพลู กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีสภาพที่ย่ำแย่และแออัด

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลยังกังวลอย่างยิ่งต่อรายงานข่าวว่าตำรวจไทยและเจ้าหน้าที่จากกัมพูชาและเวียดนามสอดแนม คุกคามและข่มขู่ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยและผู้ลี้ภัยจากกัมพูชาและเวียดนามมากขึ้น สมาชิกพรรคฝ่ายค้านกัมพูชาที่เพิ่งถูกยุบไป หรือ พรรคสังเคราะห์ชาติ และนักปกป้องสิทธิมนุษยชนต่างให้ข้อมูลว่าถูกปฏิบัติเช่นเดียวกัน ประเทศไทยและกัมพูชาต่างมี ข้อตกลงส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งลงนามเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2541 ช่วงปลายปี 2559 ทางกรรไทยและเวียดนามเห็นชอบที่จะ เจริญสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเรียกร้องให้ทางการไทยประกันว่าจะไม่มีการส่งตัวบุคคล เหล่านี้กลับไปยังประเทศโดยไม่สมัครใจ และระหว่างที่พวกเขาอยู่อาศัยในเขตแดนประเทศไทย พวกเขาต้องไม่ถูกสอดแนม และคุกคามโดยเจ้าหน้าที่ไทย กัมพูชา หรือเวียดนาม

แม้ว่าประเทศไทยไม่ได้ให้สัตยาบันรับรองอนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัย พ.ศ.2494 แต่ยังมีหน้าที่ปฏิบัติตามหลักการไม่ส่งกลับซึ่งถือ เป็นสากล และมีพันธกรณีตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมานของสหประชาชาติ ซึ่งระบุว่าต้องไม่มีการส่งบุคคลกลับไปยัง สถานใดที่มีความเสี่ยงอย่างชัดเจนว่าจะถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง หลักการไม่ส่งกลับมีผลบังคับใช้ต่อการส่งตัว บุคคลทุกประเภท ทั้งการส่งผู้ร้ายข้ามแดนและการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักร อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไทยยอมโอนอ่อนตาม แรงกดดันจากรัฐบาลต่างประเทศ และบังคับส่งบุคคลกลับไปยังประเทศที่มีความเสี่ยงต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของพวกเขา อย่างร้ายแรง

หน่วยงานสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติหลายหน่วยงานแสดงความกังวลอย่างยิ่งสม่าเสมอต่อการละเมิดหลักการไม่ ส่งกลับของประเทศไทย ทั้งนี้ การละเมิดหลายกรณีเกิดขึ้นโดยไม่มีการพิจารณาหรือประเมินความต้องการการคุ้มครองของผู้ลี้ ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่จะได้รับผลกระทบ หน่วยงานเหล่านี้ยังกระตุ้นให้รัฐบาลไทยแก้ปัญหาการไม่มีกรอบกฎหมาย ระดับประเทศที่กำกับดูแลการเนรเทศ การส่งกลับ และการส่งผู้ร้ายข้ามแดน แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเรียกร้องให้ทางการ ไทยปฏิบัติตามพันธกิจของตน เพื่อปรับปรุงสถานการณ์ของผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย และป้องกันไม่ให้มีการส่งกลับพวกเขา รวมถึงการกำหนดกรอบนโยบายและกฎหมายที่เข้มแข็ง เพื่อกำหนดสถานการณ์ทางกฎหมายอย่างเป็นทางการให้แก่ผู้ลี้ภัยและ

ผู้แสวงหาที่ลี้ภัย และให้การคุ้มครองพวกเขาอย่างสอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในเดือนมกราคม 2560 รัฐบาลให้พันธสัญญาจะจัดทำขั้นตอนคัดกรองผู้ลี้ภัยและคนเข้าเมืองที่ไม่มีเอกสาร ขั้นตอนดังกล่าวควรครอบคลุมการ นำนิยามคำว่า “ผู้ลี้ภัย” ที่สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศมาพิจารณา และรับประกันว่าจะมีการดำเนินงานตาม ขั้นตอนการพิจารณาคำร้องขอที่ลี้ภัยอย่างเป็นธรรมและอย่างมีประสิทธิภาพ

เนื่องจากไม่มีกรอบกฎหมายอย่างเป็นทางการสำหรับผู้ลี้ภัย ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยในประเทศไทยจึงมีความเสี่ยงอย่างยิ่งที่จะถูกส่งกลับ และอาจถูกควบคุมตัวโดยไม่มีเวลากำหนดในศูนย์กักตัวคนเข้าเมืองตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง ซึ่งให้อำนาจ กว้างขวางกับทางการในการควบคุมตัวบุคคล พร้อมทั้งไม่กำหนดระยะเวลาควบคุมตัวสูงสุดต่อผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยใน เขตเมืองที่โดนกล่าวหาด้วยข้อหาเข้าเมืองผิดกฎหมาย แม้แต่ผู้ที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR อาจถูกจับในเวลาใดก็ได้ตามอำนาจ ในพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ซึ่งเอาผิดทางอาญากับการเข้าเมืองและการพักอาศัยผิดกฎหมายในประเทศไทย ภายหลังการจับกุมตัว ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยส่วนใหญ่จะถูกส่งตัวไปศูนย์กักตัวคนเข้าเมือง ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ถูกควบคุม ตัวโดยไม่มีเวลากำหนดในสภาพที่ย่ำแย่ที่ผู้ทำงานด้านสิทธิผู้ลี้ภัยคนหนึ่งกล่าวว่า “เลวร้ายกว่านรก” ข้อ 9 ของกติการะหว่าง ประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) ซึ่ง ประเทศไทยเป็นรัฐภาคี ยังห้ามการควบคุมตัวโดยพลการ อย่างมิชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่มีเวลากำหนด ซึ่งครอบคลุมบุคคล ที่ไม่ถือสัญชาตินั้นๆ รัฐอาจจำกัดสิทธิเสรีภาพของคนเข้าเมืองเฉพาะกรณีที่เป็นข้อยกเว้น ภายหลังมีการประเมินบุคคลที่ เกี่ยวข้องอย่างละเอียด และให้คุมขังเป็นระยะเวลาสั้นที่สุด ทั้งนี้ เด็กไม่ควรถูกควบคุมตัวด้วยเหตุผลเกี่ยวกับสถานะการเข้า เมืองของพวกเขา

ข้อมูลพื้นฐาน

เมื่อวันที่ 8 เมษายน และอีกครั้งเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2561 แซม โซคาได้รับหมายศาลให้ไปให้การกับศาลจังหวัดกัมปงสะปือ แต่เธอไม่ยอมไปศาลในทั้งสองวัน ศาลที่พิจารณาคดีจึงออกหมายจับ เธอถูกกล่าวหาว่า “ดูหมิ่นเจ้าพนักงานของรัฐ” และ “ยุยงให้เกิดการเลือกปฏิบัติ” (ตามมาตรา 502 และ 494 และ 496 แห่งประมวลกฎหมายอาญากัมพูชา ตามลำดับ) ข้อหาเหล่านี้ มีโทษจำคุกสามปีและหกเดือน

อาคาผู้นับถือศาสนากล่าวว่า หากถูกส่งตัวกลับไปเวียดนาม เขาจะถูกควบคุมตัว จับกุม และสอบปากคำโดยพลการ หรือถูก บังคับให้สูญหาย ทั้งนี้ ตามมาตรา 91 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเวียดนาม บุคคลใดที่ “หลบหนีไปต่างประเทศหรือละทิ้ง ประเทศไปพำนักอาศัยในต่างประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อต่อต้านการดำเนินงานของรัฐบาล” อาจถูกจำคุกระหว่าง 3-12 ปี ช่วงต้นปี 2560 ทางการเวียดนามออกหมายจับอาคาในข้อหาเกี่ยวกับ “เป็นธุระนำพาบุคคลให้หลบหนีไปประเทศอื่น” ที่ผ่าน มาเวียดนามมักใช้ข้อหาการลักลอบนำคนเข้าเมืองพุ่งเป้าโจมตีบุคคลที่หลบหนีออกจากเวียดนามเนื่องจากการคุกคาม ดังกล่าว